

BAKK Miklós

Regionalitate ascunsă

Pusă în pericol pe 26 noiembrie, democrația românească a fost salvată (de Ziua Drepturilor Omului, în a doua duminică de advent) pe 10 decembrie. Inteligența, care în numele democrației și-a asumat o „uitare de sine morală”, trebuie acum să se confrunte cu întrebarea „ce s-a întâmplat de fapt?”, respectiv – după stabilirea unui diagnostic – să încerce să formuleze întrebările privind direcția în care trebuie să o luăm.

Imaginea unei democrații românești pusă în pericol pentru ca apoi să fie salvată a evidențiat înaintea de toate faptul că sistemul politic în întregul lui și, în cadrul lui, sistemul de partide, se află într-o criză adâncă. În cele de mai jos aș dori să fac câteva observații privind natura acestei crize și posibilele direcții de schimbare ale sistemului.

În cei 11 ani scurși de la schimbarea de regim – în urma celor patru alegeri parlamentare (1990, 1992, 1996 și 2000) – a devenit evidentă susținerea socială a partidelor este încă una minimă. Situația este aceeași în cele mai multe țări ale Europei Centrale și de Est, chiar dacă în privința proporțiilor există cu siguranță anumite diferențe. Unde poate duce însă cu adevărat măsura redusă a susținerii sociale din România, vedem abia acum. Székely István a fost cel care a subliniat utili-

tatea analizării în cazul anumitor partide a diferenței mari dintre electoratul de bază și așa-numitele „voturi migratoare”. În cele mai multe cazuri, diferența aceasta este atât de mare în favoarea „voturilor migratoare”, încât ea face practic invizibil electoratul de bază, minima bază socială existentă. Traectoria Convenției Democratice între 1996 și 2000 relevă foarte bine acest lucru. Dezmembrarea Convenției ne arată, în primul rând, faptul că pachetele sociale ale valorilor civice n-au consolidat un electorat de bază, chiar dacă (pe seama mării mase a votanților „migratori” – câștigați prin strategia „schimbării” – din 1996) elita Convenției s-a putut baza, o perioadă relativ lungă de timp, pe aparența acestuia. În schimb, tocmai această aparență, supralicitarea numărului și a fidelității voturilor de dreapta, s-a dovedit a fi fatală în decizia P.N.Ț.C.D. de a solicita introducerea pragului electoral de 5%. (Pentru aceasta, bineînțeles, primind și ajutorul U.D.M.R., care, pe de o parte, a considerat că se va ajunge la eliminarea din Parlament a extremiștilor și, pe de altă parte, la blocarea încercărilor de pășire a Uniunii venite din partea opoziției din cadrul acesteia, dar și al E.D.S.R., care în acel moment dorea ca prin ridicarea pragului electoral să își consolideze rolul de partid postcomunist de sfinț, adică acela de partid mare, partid de masă.)

Două din partidele mai mici au încercat să compenseze fragilitatea, respectiv lipsa unui electorat de bază printr-o tactică specifică de strângere continuă a „voturilor migratoare”. Acest model a fost „elaborat” de Partidul Democrat la mijlocul anului 1997, când, pentru

al schimb pe *Giorbea*, E.D. a început să joace în cadrul coaliției rolul de opozant. Că acest lucru a fost posibil o arată tocmai „nerealizările” de mai sus (putându-se aduce ca explicație, evident, și o serie de argumente cultural-istorice). Esența problemei însă o constituie, pe de o parte, faptul că prin aceasta P.D. a putut folosi resursele guvernamentale, iar pe de altă parte, a putut culege fructul politic datorat nemulțumirilor față de guvernare, într-un cuvânt „voturile migratoare ale nemulțumiților”. Numeroase sondaje de opinie au dovedit că electoratul P.D. este cel mai „deschis” și, din această cauză, și cel mai instabil.

Dar modelul-P.D. a fost preluat și aplicat cu succes anul acesta și de Partidul Național Liberal, care a intuit foarte bine că singura cale posibilă de a ieși din Convenție o constituie comportamentul de opozant în interiorul puterii. Astfel, acesta a reușit să obțină o susținere importantă; problema actuală în cazul P.N.L. este însă cum să își stabilizeze electoratul.

În sistemul de partide din România există în momentul de față două partide care au o bază socială relativ sigură: Partidul Democratiei Sociale din România și U.D.M.R. Fundamentul segmentului social care susține Partidul Democratiei Sociale putea fi observat practic încă în 1992. Despre alegătorii lui puteam spune deja atunci că sînt mai mult regăteni decât ardeleni, mai mult țărani decât orașeni, mai mult cu pregătire slabă, decât cu calificare înaltă. Într-un cuvânt: că baza sa electorală o constituie acei alegători din Vechiul Regat, care au rămas în afara procesului de modernizare și, ca urmare a conjuncturii economi-

co-politice existente, că la această bază electorală se alătură și alte voturi (cele „migratoare”). Azi, cunoscând datele a trei scrutine (1992, 1996, 2000), putem spune că P.D.S.R. reprezintă expresia segmentală a unei linii de demarcație foarte importante, formată istoric și la păstrat în pofida tuturor schimbărilor din rîndul susținătorilor săi.

Celălalt partid care deține un electorat stabil este U.D.M.R. Ca partid etnic el ne relevă o altă divizare istorică a societății românești. Relația dintre U.D.M.R. și electoratul său diferă însă de relația dintre P.D.S.R. și tabăra sa de votanți: adică U.D.M.R. este nu numai expresia unei realități sociale segmentale, dar ea și organizează pe aceasta, și anume, prin modalitatea pe care o cunoaștem din literatură referitoare la societățile pylon².

Cu privire la cele două partide care dispun de o bază electorală stabilă putem deci constata deja că sînt partide cu caracter regional. Subliniez, nu partide regionale, ci doar cu caracter regional. Chiar dacă electoratul lor de bază aparține unei societăți regionale, el nu poate deveni cu adevărat partid regional decât în cazul în care linia conducătoare a programelor lor ar consta în reprezentarea intereselor regiunii în care trăiește electoratul lor de bază. În cazul U.D.M.R., campania electorală din acest an ne-a dovedit în mod clar acest lucru: sloganul său electoral „Viitorul e în Ardeal!” a pus în prim-plan capitolul referitor la „interesul regional transilvan” al programului U.D.M.R. În mod paradoxal însă, E.D.S.R. reprezintă și el un anume gen de interes regional: centralismul său constituie

moștenirea unui program care își are rădăcinile nu doar în perioada comunistă, dar și în perioada interbelică, cea care a servit interesele Regatului încă din 1918.

Cele patru partide descrise după electoratul lor formează partea decisivă a noului sistem de partide românesc. Despre cel de al cincilea partid, cel ajuns în prim plan datorită alegerilor prezidențiale – Partidul România Mare – nu voi scrie acum, deoarece îl consider mult mai puțin important decât s-a părut a fi între 26 noiembrie și 10 decembrie. Deși, ca partid extremist, se va menține cu siguranță și pe mai departe pe scena politică, soarta lui va fi totuși decisă de sistemul format de celelalte patru partide și nu de cea „dinamică de lider”, a cărei spectaculozitate am putut-o urmări în săptămânile care au trecut.

Viitorul acestui sistem cvadripartit depinde în mare măsură de ceea ce se va întâmpla, pe lângă cele două partide cu electorat stabil, și cu restul de două partide. Apariția unui nou partid regional ar dinamiza polarizarea regională mascată creată de U.D.M.R. și P.D.S.R. De aceea, polemica declanșată în paginile *Provinciei* în jurul problemei necesității și a oportunității unui partid transecnic devine cu adevărat actuală tocmai acum, în raportul de forțe politice nou-apărut. Pentru că tocmai apariția unui partid regional în Ardeal, cu o linie ideologică conservator-liberală, ar fi cea care, pe de o parte, ar putea constitui un element de mediere între programul etnic-regional al U.D.M.R. și societatea transilvană în ansamblu, pe de altă parte însă, ar restabili echilibrul dintre dreapta și stînga sistemului de partide din România.

Traducere Marius COSMEANU

¹ Vezi *Pericolul indiferenței*, interviu cu politologul Székely István. În: *Kronika*, 7 decembrie 2000.
² Vezi Enyedi Zsolt. 1998. *Politica sub semnul crucii*. Budapesta: Osiris.

ÁGOSTON Vilmos

Cot la cot pentru România!

Acum, cînd forma extremă a concepției sonantilor, ura și prejudecățile rasiale își desfășoară din nou marșul triumfal în România, cînd la un braț distanță de noi aproapele nostru încearcă să se refugieze din fața mizeriei, a dezamăgirii politice, a miturilor năruite, a lipsei de perspective, sporind povara destinului vitreg prin excomunicarea altor națiuni și etnii, în speranța că exclusivismul, invidia socială și instigarea împotriva altor popoare îi va aduce dreptatea socială, bogăția națională și bucuria naivă a copilăriei, este deosebit de important ca în acești ani de restriște țările vecine și cele mai îndepărtate deopotrivă să se pregătească pentru viitor:

Să nu boicoteze România!

Deși rezultatul alegerilor care au avut loc în România la 26 noiembrie 2000 a fost fundamental anti-occidental, majoritatea s-a săturat de promisiuni, de tergiversări și s-a răsculat împotriva europenității de rangul doi care i sa impus, împotriva sărăciei crescînde, fără ca al doilea scrutin al alegerilor prezidențiale să fi oferit alegătorilor o nouă alternativă. Cu toate acestea, nu ar fi salutar ca oamenii de bun simț să-și întorcă spatele către România.

Nu spun că, din cei 17 milioane de cetățeni cu drept de vot, peste 4 milioane nu și-au ales drept conducător pe același Iliescu, pe care l-au suspectat pentru pogromul de la Tîrgu Mureș și cele două minerii de care au făcut ravagii în București. În ultimii ani a fost considerat drept omul care, în loc de integrarea occidentală, a fost adept al aderării la blocul răsăritean, a împiedicat restructurarea economică, a amînat restituirea bunurilor expropriate de regimul comu-

nist, a menținut șomajul în sînul întreprinderilor, a frînat privatizarea, sporind astfel deficitul bugetar; cu alte cuvinte, a fost principala cauză a întâzierii procesului de integrare, în perioada 1990-1996, cu efecte și pe următoarele decenii. Atracției sale față de blocul răsăritean i-a convenit obligativitatea vizelor pentru țările occidentale; nu a grăbit aderarea la NATO și România s-a îndepărtat tot mai mult de obiectivele Uniunii Europene. În plus, este îndeobște cunoscută retorică populista împotriva minorității maghiare, dar și a celorlalte, folosite atât de el cît și de Adrian Năstase.

Nu spun că peste 3 milioane de alegători nu sau alăturat marelui poet al „răposatului”, C.V. Tudor, fiind partizani ai xenofobiei, ai antisemitismului fără evrei, ai neofascismului și ai unei imagini a viitorului în care ordinea se face după modelul Dracula-Țepeș.

Nu spun că peste 5 milioane de alegători nu au stat acasă și au molfăit semințe de doveac, în timp ce urmăreau la televizor jocul *Poți fi miliardar*. Și s-au lăsat în așa măsură săpînți de dorul milionanelor, încît nu s-au mai dus să voteze. – Să fim serioși, dom'le, acest vot e praf aruncat în ochi de către putere! E bun doar – s-au gîndit ei – pentru ca unii „de sus” să aibă din nou slujbe, pîine, mașini de cîteva milioane. Pe urmă trebuie să votăm din nou și vine următorul, fiindcă și lui îi trebuie slujbă bună, pîine bună, automobil bun. Mai exact, de la o vreme, următorii rămîn mereu aceiași. Să ne lase în pace – s-au gîndit ei – că nouă oricum nu ne rămîn decît semințe de doveac, Bingo și seriarele latino-americane. Am devenit rozători de semințe, postmoderni într-o Românie premodernă. Noua mafie economico-politică tot n-o putem stăvili. Legislația, executivul, justiția sînt toate în mîinile lor. Și atunci de ce să mai mergem la vot? Ce să facem, dom'le, dacă nu avem cu cine să votăm? Aici toți au fost compromiși – spuneți, gîndindu-se că cel puțin în fața televizorului vād visuri democratice: oricine poate fi miliardar. Că nici asta nu e decît o nouă scamatorie? Tertip de reclame, indicator al vizio-

nării, noi cîștiguri pentru unii? S-ar putea, dar măcar iți face plăcerea! E bine de știut că în lumea asta există ceva în care nu te angajezi dintr-o situație din capul locului dezavantajoasă: oricine poate juca la Bingo cu șanse egale. Prin urmare, nu s-au mai dus să voteze.

Cred că are dreptate Mircea Boari, care la angheta revistei transilvane româno-maghiare, *Provincia*, arăspuns, după primul scrutin al alegerilor prezidențiale, că probabil nu se poate decide dacă există, în general, un „rău mai mic”, pentru care trebuie să se voteze neapărat la al doilea tur de scrutin.

Nu veau să spun că discursul parlamentar românesc din anii următori (și din acest punct de vedere este indiferent dacă fotoliul prezidențial a fost ocupat de Iliescu sau de Valdim Tudor) nu va avea un efect negativ asupra dezbaterilor parlamentare și electorale din Ungaria și nu va oferi un colac de salvare partizanilor-sonantilor din Ungaria, în încercarea lor de a-și spori tabăra alegătorilor, cu texte despre sînge, neam și pămînt strămoșesc. Cei care vor ține perorații în legătură cu „re-anexarea”, să se gîndească: oare ce vor face în parlamentul ungar încoronat cu votul celor cîteva milioane din teritoriile eventual „re-anexate”, care îi urăsc pe evrei și maghiari deopotrivă?

Eu nu spun că organizația care reprezintă interesele maghiarimii și românii liberali sau partidele de centru dreapta nu au nici o vină pentru că nu au recunoscut pericolul și nu au lansat un candidat comun, ba mai mult: au sărbătorit cu șampanie primul tur de scrutin, ceea ce nu se cade nici la ospățul de înmormîntare. În timp ce colecționarii abili de semănături umblau prin tîrgul sufletelor „maghiare”, pentru ca, după modelul lui Gogol, să demonstreze că și ei au moșie și tabără electorală, și lor li se cuvine o bucată de pîine, o friptură, un automobil bun, au creat în rîndurile alegătorilor maghiari aparență că depinde numai de ei – ca la Bingo – dacă Ungaria îi primește sau nu. În schimb li se cere doar să semneze, dar – spre deosebire de practica din Germania sau Israel – să nu se stabilească în

Ungaria și să nu își prelungească prea mult șederea acolo. Cînd toate acestea vor ieși la iveală, sau încep eventual pogromurile naționale-etnice în România și va fi evident că nici noul guvern român nu are intenția să rezolve cererile privind învățămîntul și folosirea limbii, anulînd hotărîrile de guvern referitoare la acestea, putem să ne pregătim pentru viitor: pentru o nouă perioadă a speranțelor maghiare spulberate.

E unu spun nici că în viitor vor beneficia de siguranță investitorii străini, sau turiștii din Ungaria, Israel și Occident, sau că tratativele cu Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, respectiv alte instituții internaționale, vor progresa cu ușurință, ori că din capul locului vor fi respectate promisiunile.

Firește, nu spun că Occidentul trebuie să strîngă la piept partizanii sonantilor-ului demagog sau antisemiții și să se comporte ca și cînd nu ar avea probleme cu ei. Nu spun că aplaudăm în viitor orice opțiune proastă a conducătorilor, sau că la nivel internațional trebuie să dăm crezare ipocriziei cu față nouă, de tip „construim capitalismul”. Nu spun că mass-media, care în loc de reportaje factive se bazează pe declarațiile făcute în cursul unor turnee diplomatice, sau tabăra politicianilor occidentali trebuie să acrediteze ceea ce toată lumea ar vrea să audă din partea noii puteri. Care va promite totul, ca să aibă mîna liberă în interior pentru molfăitul semințelor de doveac și revopsirea mafiei politico-economice.

E uspuin doar că auzim deja strigate de ajutor din vecini: să mergem acolo ca să ajutăm și nu ca să distrugem. Trebuie sprijinite în primul rînd organizațiile civile și extraparlamentare, instituțiile sociale private, bucătăriile populare care se vor înființa. Povara tuturor acestora va fi în viitor mai mare decît am crede. Și, ceea ce e foarte important: *nu este permis să se ofere ajutorul pe baze rasiale, religioase sau etnice.*

Alegătorii maghiari să nu sprijine introducerea unor dispoziții vamale restrictive, ci să ajute cele peste 2500 de întreprinderi mixte româno-maghiare pentru continuarea funcționării lor transfrontaliere, căci activitatea constructivă a acestor mici întreprinzători, multilingvismul benevol, sistemul relațiilor lipsite de prejudecăți, reprezintă garanțiamulticulturalismului spontan.

Să respectăm apărarea nevinovăției și să nu căutăm mafia la hotare, ci să ne adresăm cu încredere oamenilor de afaceri și turiștilor români care vin în vizită. Fiindcă mafia nu stă gură-cască la graniță, ci la Budapesta, pe Cheiul Dunării.

Să recunoaștem că cele două teorii mari de organizare a societății din secolul XX, comunismul și național-socialismul, dar și toate variantele lor neo-, respectiv sonantilor au dus la crimă împotriva umanității. În secolul XXI Europa trebuie să caute o cale nouă, soluții noi pentru problemele fundamentale din acest spațiu. *Una dintre posibilități este înființarea și sprijinirea unor noi organizații transnaționale, bazate pe regionalitatea europeană, care se opun diferitelor claustrări etnice-naționale.*

O eventuală închidere față de România nu ar diminua, ci ar spori șansele dictaturii. Nici pe Hitler, nici pe Stalin, iar nici pe susținătorii lui Ceaușescu, Hussein sau Miloșevici, boicotul nu i-a dătinat în convingerea că ei nu sînt cei care cauzează suferința, ci partea care suferă excluderea nedreaptă. Să nu pricinuiim celor subjugăți o mizerie mai mare, închizînd hotarele, suprimînd relațiile, boicotînd economia țării, epuizînd rezervele ei de alimente și energie. Sper că cei de acolo își mai aduc aminte de duminică fără benzină pentru mașinile cu număr par sau impar, de iernile în care au stat la coadă în fața magazinelor epocii de aur, pentru „picioare de pui-Adidas”. Cu revolta lor electorală de acum au devenit totuși călători în timp: nu în viitor, ci în trecutul în care s-au refugiat.

Să ajutăm România, pentru ca poporul român să-și regăsească ființa lipsită de suspiciuni, de teamă față de străini, capabilă de simpatie, de înfrîngerea dificultăților și de preeminență intelectuală. S-o ajutăm să susțină guvernele de iarnă, arbitriul puterii alese de ea însăși, țara cerșetorilor, a cîinilor vagabonzi, a bărbaților și femeilor fără slujbe, a tinerilor lipsiți de perspective, care se pregătesc să emigreze.

Să ne gîndim că e vorba numai de patru ani. Sau și mai puțin. Să ajutăm, pentru ca în România să mai fie alegeri democratice.

Budapesta, 4 decembrie 2000

Traducere de Florica PERIAN